

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 5 • VYŠLO 29. KVĚTNA 2023

CENA 24 Kč

Rozhovor s Romanem Červeňákem:
Poslouchej hudbu – dělej hudbu

strana 6, 7

Veronika Kačová:
Dajengero dīves / Den matek

strana 4, 5

Irena Eliášová:
Natálka

strana 6

ZPRÁVY

BRNO – Do Brna se díky Mendel Festivalu vrátí francouzská skupina Gipsy Kings. Přehlídka, která se každoročně koná k počtě odkazu Johanna Gregora Mendela, letos potrvá od 16. do 23. července. Dějištěm festivalu je klášter na Starém Brně, kde řeholník a objevitel základních principů dědičnosti Mendel působil. „Využijeme celý areál kláštera a doufám, že ve spolupráci s městem využijeme i opravené Mendlovo náměstí,“ řekl dnes novinářům za pořadatele Jakub Carda.

PRAHA – Policisté navrhli obžalovat muže, který loni zničil vrtákem pneumatiky u dvou desítek ukrajinských aut zaparkovaných v Praze 8 a 9. Muž, který se k činu přiznal, způsobil podle kriminalistů škodu víc než 100 000 korun. Za poškození cizí věci spáchané kvůli národnostní příslušnosti mu hrozí až tři roky vězení.

RAKOUSKO – Dům v rakouském Braunau am Inn, kde se narodil diktátor Adolf Hitler, bude využíván pro školení policistů v oblasti lidských práv. Informoval o tom server BBC News, podle kterého jde o poslední zvrat v dlouhotrvajícím sporu o to, co s budovou udělat.

Předčasné propuštění žhářů z výkonu trestu demonstruje mezery soudnictví

V roce 2009 došlo k plánovanému žhářskému útoku na romskou rodinu. Jeho pachatelé měli vytipované místo i rodinu. Všichni byli v době útoku plnoletí, svéprávní i přičetní.

Důsledky útoku si tito teroristé plně uvědomovali!

Tento společensky zvláště závažný zločin vzbudil ve společnosti značnou pozornost. Probíhaly řetězové

demonstrace, nesouhlas projevila širší občanská společnost v čele s významnými osobnostmi politického a kulturního života. Popálená Natálka (toho času dvouletá) vzbudila

svým kritickým zdravotním stavem emoce u širší části veřejnosti. Někteří z nich sice běžně nad Romy pře-

Pokračování na str. 3

„Král v zemi Tisíce a jedné knihy“ – Robert Balog

Antikvariát Tisíc a jedna kniha je nový knižní obchod Roberta Baloga. Robert už jako dítě měl vztah ke knihám a to mu zůstalo dodnes. Postupem času je začal sbírat a vyměňovat. Opustil zaměstnání ve fabrice, kde dlouhá léta pracoval, a otevřel si vytvořený vlastní antikvariát Tisíc a jedna kniha. Robert Balog má rád knížky a lidi. Žije a pracuje v Bečkově. Jeho manželka je romská spisovatelka Stanislava Miková.

Dobrý den, pane Balogu, co přesně vás vedlo k tomu, abyste si otevřel antikvariát? Byla na počátku láska ke knihám?

Dobrý den, Veroniko. Od mala jsem byl velký čtenář a miloval jsem knihy Karla Maye. Před deseti lety jsem začal sbírat stará vydání těchto knih, a to s sebou neslo velké hromadění. Začal jsem s nimi obchodovat a různě vyměňovat po internetu, abych kompenzoval náklady na pořízení sbírky. V roce 2020 firma, ve které jsem pracoval dlouhá léta,

ukončila provoz a nastala otázka, co dál. Po nějaké době zvažování jsem se rozhodl otevřít kamenný obchod. Po internetu jsem do té doby prodal velké množství knih. Našel jsem prostory a pustil se do toho.

Pracoval jste předtím ve fabrice, jak dlouho?

V této firmě jsem pracoval 22 let, posledních čtrnáct let jako vedoucí výroby.

K tomu, aby si člověk otevřel antikvariát, potřebuje každopádně velký sklad. Jak jste řešil prostory antikvariátu? Jste spokojený s vaším zázemím nebo máte v plánu ho časem změnit nebo zrekonstruovat?

Skladovací prostory jsem postavil na naší zahradě. Obchod je malý, ale o změně zatím neuvažuji.

Máte i internetový prodej? Nebo

Pokračování na str. 5

Barbora Antonová převzala Cenu Františka Kriegla za občanskou statečnost za rok 2023

Překladatelka, politička a ředitelka ženského spolku Vesna Barbora Antonová převzala Cenu Františka Kriegla pro rok 2023. Ocenění za občanskou statečnost jí udělila Nadace Charty 77. Gratulujeme Báře Antonové k získání tohoto velmi prestižního ocenění.

Cenu Františka Kriegla pro rok 2023 udělila Nadace Charty 77 Barboře Antonové za obětavou sociální práci a zdravotní pomoc nejpotřebnějším, nejzranitelnějším a sociálně slabým, od matek samoživitelek po ukrajinské uprchlíky, a za bourání předsudků a otupování agrese ve společnosti.

Barbora Antonová prokazuje léta velkou statečnost a obětavost. V minulosti to byla podpora forem domácí péče včetně domácího hospice, bourání tabu týkajících se vážných chorob a handicapovaných. V případě imigrantské krize se, navzdory výhrůzkám násilí i smrti, dokázala postavit většinovým náladám ve společnosti i aroganci a přehlížení politiků.

Obnovením ženského spolku Vesna v roce 2021 vytvořila Barbora Antonová zázemí pro práci se stovkami rodin. Organizaci Šatníku, kde se sbíralo nejen oblečení, ale i zařízení do domácnosti nebo hračky pro děti, pomáhala stovkám žen samoživitelek i rodinám z Brna a okolí přečkat období covidu. S vypuknutím války na Ukrajině toto obratem přešlo v nejvýraznější dobrovolnické centrum pomoci u nás. Antonová organizovala ubytování a pomoc ukrajinským běžencům a dosud se podílí na jejich neformálním začleňování do českého života. Zapojuje například ukrajinské ženy jako lektorky či dobrovolnice v aktivitách Vesny.

JAK JSEM SE STALA PARTYZÁNKOU

3.6.2023 OD 14 H
PŘEDNÁŠKOVÝ SAL V HODONÍNĚ
U KUNŠTÁTU
PAMÁTNÍKU HOLOKAUSTU ROMŮ
A SINTŮ NA MORAVĚ

VERA LACKOVÁ
AUTORKA DOKUMENTÁRNÍHO FILMU
ZDENĚK SERINEK
VNUK NESLAVNĚJŠÍHO ČESKÉHO PARTYZÁNA

FILMOVÝ ODBOJ PROTI ZAPOMENUTÍ
PROMÍTÁNÍ DOKUMENTÁRNÍHO FILMU VERA LACKOVÉ,
KTERÝ POJEDNÁVÁ NEJEN O JEJÍM PRADĚDEČKOVÍ,
ALE I OSUDU DALŠÍCH ROMSKÝCH PARTYZÁNŮ.
AUTORČINOU SNAHOU JE ZBOURAT DLOUHODOBÝ
STEREOTYP, KTERÝ PŘEDSTAVUJE ROMY JAKO POUHÉ
OBĚTI NACISMU, A UKÁZAT JE JAKO MENŠINOVÉ
ETNIKUM, JEHOŽ SKUTKY PŘEKRAČUJÍ RÁMEC
TRADIČNÍHO HISTORICKÉHO VÝKLADU A ZASLOUŽENÉ
SE STÁVAJÍ SOUČÁSTÍ EVROPSKÝCH
DĚJIN ODBOJE.

STOPÁŽ: 90 MIN

Z TĚTO AKCE BUDE PŘÍJÍZEN FOTOGRAFICKÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM. MATERIÁL MŮŽE BYT ZVEŘEJŇEN.

Pietní akt v Letech přinesl letos větší politické zastoupení než obvykle

Smuteční akt se koná pravidelně u příležitosti výročí velkého květnového transportu více než 400 mužů, žen a dětí, kteří byli v tzv. cikánském táboře uvězněni a přes něj směřovali na takřka jistou smrt do koncentračního a vyhlazovacího tábora Osvětim. Letos se pieta poprvé konala bez Čeňka Růžičky, kterému svíčka života vyhasla v prosinci loňského roku. Pan Růžička se svým neoblomným úsilím bojovníka významně zasadil o odstranění „prasečáku“ v Letech u Písku. Od roku 1997 také každoročně pořádá připomínání romských obětí jako spolutvůrce Výboru pro odškodnění romského holokaustu. Jím vedený Výbor se léta zasazoval o vybudování památníku romského holokaustu v Letech u Písku, kde donedávna stál vepřín, na jehož místě v období protektorátu v koncentračním táboře zemřely stovky lidí. Jeho dlouholeté životní úsilí spolu s dalšími aktivisty přineslo v roce 2017 smlouvu tehdejší české vlády s majiteli vepřína o jeho odstranění. Demolice začala loni v létě. Na místě vznikne Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách za více než 100 milionů korun. V první fázi by mělo být hotové návštěvnické centrum, celá stavba památníku pak potrvá několik let.

Letošní setkání v Letech navštívil po velmi dlouhé době také prezident České republiky, pan Petr Pavel. Jeho předchůdci akt bohužel přehlíželi. Václav Klaus ani Miloš Zeman se jej nikdy nezúčastnili osobně. Naposledy památku romských obětí druhé světové války uctil na místě Václav Havel, který zde v květnu 1995 odhalil kamenný

památník sochaře Zdenka Hůly. Vedle Petra Pavla přišli osudy romských obětí vzpomenout také další politici: předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09), předseda Senátu Miloš Vystrčil (ODS), ministr kultury Martin Baxa, ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš, vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Laurenčíková či historicky první vládní zmocněnkyně pro romské záležitosti Lucie Fuková.

Ve svých projevech někteří představitelé ocenili práci Čeňka Růžičky. Pan prezident zmínil, že byl odkup vepřína dlouhý a nedůstojný. Vznik památníku vnímá jako příležitost navštívit část historie, kterou nelze opomíjet. Miloš Vystrčil by byl velmi rád, pokud by vznik tohoto památníku byl dalším impulzem k dialogu. Markéta Pekarová Adamová připomněla, že vězně v Letech týrali i čeští četníci, za což je podle ní namístě se omluvit. Zmínila také důležitost schopnosti sebe-reflexe i do současné společnosti.

Dle ní je v naší společnosti stále dost těch, kteří nadále smýšlejí rasisticky a diskriminují.

Tvrdá kritika zazněla od Miroslava Brože za občanskou společnost. Dle něj je situace Romů stále špatná. Čelí diskriminaci ve vzdělávání, bydlení, práci, i na ulici či v hromadné dopravě. Antidiskriminační zákon, který je platnou součástí české legislativy, není dodržován ani vymáhán.

I když situace Romů stále není dobrá, považují letošní pietu v Letech za vydařenou. Politické zastoupení je při podobných příležitostech velmi důležité. Může se zdát, že jde jen o formální povinnost. V některých případech to tak může i ve skutečnosti být. Prohlubující se antiganismus ve společnosti je totiž mocný. Vše ale nelze vidět černobíle. Nicméně projevy některých politiků, jež jsou veřejně dostupné a dohledatelné, jsou pro mě nadějí, že se chceme měnit a zlepšovat.

Díkh he ma bister!

Tomáš Ščuka

ANKETNÍ OTÁZKA

- 1. Co pro vás znamená vaše maminka?
- 2. Co byste popřáli ke Dni matek?

Lucie Kačová

- 1. Moje maminka pro mě znamená hodně. Vím, že se na ni můžu spolehnout, protože v dnešní době se dá málokomu věřit. Dala mi život. Jsem za to vděčná, že se o mě starala a slušně mě vychovala. Bez ní bych nebyla tady, kde teď jsem. Maminku máme jen jednu, proto bychom si jí měli všichni vážit.
- 2. Všem maminkám bych popřála, ať jsou stále silné, i když jim někdo přináší starosti i v dospělém věku. Především spoustu zdraví a síly.

Eliška Formanová

- 1. Maminka pro mě znamená zobrazení nekonečné bezpodmínečné lásky a obětavosti.
- 2. Mamince jsem poděkovala za vše, co pro mě dělá. Taky za to, že vždy stojí při mně.

Barbora Horváthová

- 1. Moje maminka pro mě znamená vše. Ona je ta osoba, která mi dala život a nikdy bych svou maminku nevyměnila. Ať je to jakkoliv, miluji svoji maminku.
- 2. Své mamince přeji, aby tady byla se mnou do konce mého života, miluji Tě, mami.

Eva Pavelková

- 1. Maminka je pro mě nejdůležitější žena v mém životě, je úžasná, neskonale trpělivá a milující. Obdivuji ji a miluji.
- 2. Milá maminko, děkuji Ti za všechno, cos pro mě kdy udělala a co pro mě děláš. Přeji Ti hodně zdraví, lásky, štěstí a mnoho pohody.

Gabriela Kováčová

- 1. Den maminek je svátek, kdy si zaslouží všechny maminky vyznání lásky od svých dětí. A poděkování, když už děti vyrostly. Nemělo by na to žádné dítě zapomenout.
- 2. Přeji všem maminkám zdravíčko, žádné slzy, žádné trápení, aby jim jejich děti dělaly vždy radost.

Veronika Kačová

- 1. Moje maminka je pro mě ta nejdůležitější žena v mém životě. Znamená pro mě život a lásku. Moje maminka je pro mě velmi důležitá a vážím si jí za všechno, co pro mě udělala a dělá.
- 2. Všem maminkám přeji hodně síly a lásky.

Předčasné propuštění žhářů z výkonu trestu demonstruje...

Dokončení ze str. 1

mýšlí rovnici předsudků a stereotypů, život nevinného dítěte ale přehlédnout jen tak nejde.

Ve veřejném i společenském zájmu se v této kauze očekával odpočívající trest. Ohavný, rasistický útok na rodinu Kudrikových měl být pro nás všechny odstrašujícím případem. Případem, který upozorní na důležitost vzájemné tolerance v soužití. Uložené 20leté tresty tehdejší soudcem sice nebyly vnímané jako dostačující za násilnost, jež mohla stát několik lidských životů, přesto vůbec poprvé u rasově motivovaných trestných činů padla vyšší trestní sazba.

Rozhodnutí soudce o propuštění dvou pachatelů po dvou třetinách trestu však celospolečenské vnímání žhářského útoku ve Vítkově v podstatě zpřetrhal. Mají-li utkvět v paměti lidí ohavné činy páchané na li-

dech, musí být justice nekompromisní a trvat na odpykání uložených trestů! Není přece možné propustit pachatele „na dvě třetiny“ domů a 8 let jim odpustit! Kdo vrátí Natálce její dětství, o které skrze neodpuštělnou ohavnost žhářů přišla?!

Verdikt soudce stojí pouze na znaleckém posudku schopnosti žít spořádaný život. Odpovídá ale 12 let trestu subjektivnímu zavinění a újmě, kterou způsobili? Nebo snad české soudy fungují opačně? Jde-li o majetkové trestné činy, tam neodpustíme ani rok, zato u trestného činu pokusu o vraždu a poškození cizí věci odpustíme rovnou osm let.

Nepochopitelné rozhodnutí soudu však do společnosti vrhá nedůvěru ve spravedlnost! Do romské komunity jde o signál mnohem vyšší nespravedlnosti. Je zřejmé, že potřeby obětí i jakýsi morální pohled, z něhož bychom se měli jako společnost

poučit, soudce nezohlednil. Občanské společnosti, která v roce 2009 útok veřejně odsoudila, dává rozhodnutí soudu v Šumperku pochybnosti o správnosti jeho fungování.

I proto je role nás občanů napříč společností důležitá i nyní! Děkuji politikům, romským aktivistům, lidsko-právním aktivistům a dalším, kteří vyjadřují nesouhlas s podmínečným propuštěním.

Víte, můžeme být sebevíc empatičtí a sociálně citliví, věřte však, že 14 let života Natálky a rodiny Kudrikových si jen stěží dovedeme představit. Uvědomme si, že onen epizodický příběh Natálie v médiích skončil jen pro veřejnost. Rodina Kudrikových nadále pocítuje důsledky terorismu, jehož se žhář dopustil. Ty jsou totiž trvalé a soudce by k nim měl přihlížet.

Přeji rodině a hlavně Natálce mnoho sil k překonání situace.

Tomáš Ščuka, Foto: HN

REPORTÁŽ

Proběhl Mini festival romské kultury

VERONIKA KAČOVÁ

V sobotu 20. 5. se na zahradě farního sboru České církve evangelické konal v Prostějově Mini festival romské kultury. Program odstartoval ve 14 hodin koncertem zpěvačky Veroniky Kačové a kytaristy Adana Sancheze. Temperamentní hudba, která všem zúčastněným rozproudila krev v žilách, roztančila i místní děti. Ty si koncert velice užily a celou dobu společně tancovaly.

V 15:15 proběhl workshop romských tanců Khelen amenca – Tancujte s námi. Program nabídl seznámení s romskou sukní, šátkem a společnou taneční choreografií. Ženy si taneční program užily a probudily v sobě temperament a radost. Po tanečním programu následoval workshop romských písní Gilaven amenca – Zpívejte s námi. Ten zájemce seznámil s hlasovými hrami, romskými písněmi a hlasovou improvizací. Lidský hlas zájemce zavedl zpátky ke kořenům jejich hlasu. Svým hlasem všichni společně a intuitivně tvořili, síla jejich hlasu byla skutečně slyšet.

Počasí se vydařilo a byl krásný slunečný den. V prostorách velké zahrady farního sboru se propojovala romská hudba, tanec, rozhovory, a to všechno v příjemné atmosféře. Sešly se tu tři generace lidí, staří, mladí a děti. Všechny propojovala radost z celého kulturního dne. Festival byl doplněn prodejem rukodělných výrobků nejen s romskou tematikou a romskými periodiky (noviny Romano hangos a časopis Kereka). Výstava „Bůh miluje cizince“ přiblížila účastníkům mj. klíčové postavy biblických příběhů, které byly nuceny migrovat napříč různými státy a zažívaly jak přijetí tak odmítání.

„Věřím, že cizinci, kteří přicházejí odjinud do naší země, k nám patří. A je dobré pamatovat, že my sami se někdy můžeme ocitnout v cizí zemi. Je skvělé, že Bůh skutečně miluje cizince a učí nás, abychom jej napodobovali,“ uvedl farář Kamil Vystavěl, který nám poskytl krátký rozhovor.

V rámci celého dne bylo nabízeno bohaté občerstvení, káva a pitný režim pro všechny zdarma. Mini festival romské kultury podpořila organizace Společně proti rasismu a Česká církev evangelická. Vstup na festival byl dobrovolný. Smysl Mini festivalu romské kultury byl naplněn díky bohatému programu a byl pro všechny přínosný a inspirující.

Mini rozhovor o tom, jak festival vlastně vznikl, s místním farářem Kamilem Vystavělem:

Pane faráři, mohl byste nám říct, čím byla myšlenka uspořádat Mini festival romské kultury?

Byla to taková mozaika, postupně se to skládalo: Mikuláš Vymětal z Prahy poslal do našeho společenství dopis. Dopis prostějovské evangeliky motivoval a rozhodli jsme se udělat něco pro soužití různých skupin lidí v našem městě. Pak si pár lidí vzpomnělo, že před několika lety zažili skvělé chvíle se zpíváním a tancem, padlo jméno sestry Kačovy. A následně jsme spolu s nimi dali dohromady jasné obrysy této akce.

Jak se podle vás program vydařil, jak byste jej ohodnotil?

Koncert i workshopy byly z mého pohledu velmi zajímavé, atmosféra povznášející, slunce hrálo, lidé se smáli. Bylo to vzácné setkání.

Jaká byla zpětná vazba návštěvníků?

Zmíním troji:

- 1. Jeden náhodný kolemjdoucí, který ani není z Prostějova, uslyšel hudbu, zastavil se, koncert se mu líbil. A pak setrval více než hodinu poslechem a rozhovorem s dalšími přítomnými.
- 2. Desetiletý chlapec jménem Tadeáš si pochvaloval spoustu dobrot na stole s občerstvením.
- 3. Moje děti zaníceně tančily, obchodovaly a nakoupily krásné výrobky s romskou tematikou v obchůdku. A ještě druhý den si zpívaly romské písně, které jsme se naučili.

Jak vnímáte vy osobně romskou komunitu?

Pro mě jsou Romové početná skupina opravdu různých lidí. Jsou v ní lidé slušní i sprostí, poctiví i nepoctiví. Mezi Romy jsem potkal lidi vzdělané i nevzdělané, lidi ochotné i neochotné ke spolupráci s ostatními. Prostě je to pestrá skupina, podobně jako všechny jiné skupiny lidí v naší zemi. Měl jsem příležitost spolupracovat s některými Romy v církvi a tudíž vím, že to jde a může to být velice milá a příjemná spolupráce.

Den matek

V měsíci květnu si připomínáme Den matek. Tento svátek vychází z různých tradic. Myšlenka mezinárodních a pravidelných oslav tohoto svátku vznikla roku 1907 na počest Anny Reeves Jarvisové, která bojovala za práva matek. Poprvé byl veřejně slaven o rok později. V roce 1914 vyhlásil tehdejší prezident USA Woodrow Wilson první oficiální oslavu Dne matek coby celonárodního svátku, konajícího se druhou květnovou nedělí. Je to den, kdy by každá maminka měla oslavovat svoji životní roli spojenou s mateřstvím. Je to pocta všem matkám a mateřství bez rozdílu.

Matka je důležitým vzorem pro každé dítě od narození až do konce života. Díky našim maminkám jsme na světě a můžeme vnímat jejich roli. Je naší nejdůležitější osobou na světě. Od mala nás vychovává a zároveň nás učí první dětská slova. Je tu s námi vždy, když se cítíme smutní, potřebujeme obejmout a cítit její lásku a pocit bezpečí. Mateřská láska je silně spojená se zdravím a psychikou dítěte. Maminky výchovou budují dětem zdravá ega. Mateřství je pro ženy nejnáročnějším obdobím života, které je spojováno se zodpovědností a povinnostmi se o dítě postarat. Každá budoucí matka by se v této roli měla povzbuzovat a emočně podpořit, aby se mohla stát dobrou matkou pro své budoucí děti.

Maminky v tento významný den jsou obklopeny různými dárky, květinami a jinými věcmi, které jim mají udělat radost. Jsou šťastné, protože mají kolem sebe ty, kteří je milují. Čas strávený se svou matkou nemusí být jen v rámci připomínky svátku matek. Symbol matky by měl znamenat mnohem víc, než jen způsob projevu lásky k našim maminkám. Projev lásky nezná hranice ani čas. Se symbolem matky si já osobně spojuji i symbol matky Země, ze které veškerá síla a láska vychází. Matka Země má ve svém srdci veškerou bolest světa, každý z nás bez rozdílu je částí jejího srdce. Matka Země nás zbavuje našeho utrpení. Dále pak je to bohyně Rhea, která je spojovaná s plodností a mateřstvím a je často zobrazována, jak je tažena dvěma lvy ve vozu. Všechny ženy v roli matek jsou silné, odvážné, soucitné, obětavé.

Mezi matkami v současné době je stále více matek v krizi, chudobě a bezmoci. Jsou na všechno samy. Výchova dětí a práce v domácnosti jsou v jejich režii. Častokrát jsou na pokraji svých sil a zcela vyčerpané. Vstávají brzo ráno, aby mohly nakrmit své malé děti a chodí spát jako poslední. Čas na sebe nemají, a pokud ano, tak jen občas si vyrazí s kamarádkami. Péče o děti je pro ženy často vyčerpávající, a to v každém věku dítěte. Vidím to na své starší sestře, která má tři děti (8, 14, 19). Rozhodně to nemá s výchovou jednoduché. Dny maminek, které prožívají nekončící dny spojené se všedními povinnostmi, jsou někdy k pláči. Už neplatí jeden za všechny, všichni za jednoho. Už nejsme velká lidská rodina.

Vychováváme své děti, dokud je čas, odpovídejme jim na jejich zvědavé otázky, svoje sliby plňme, ať pak nezabloudí do stínu tmy, ať jim zůstane radost pro lepší zítřky. A nevzdávejme se svých závazků matek. Předějme sebe. Dejme se s důvěrou a vírou.

Přeji všem matkám, ženám, dívkám, abyste byly odvážné a silné ve všem, co děláte. Abyste měly soucit a lásku pro druhé. Abyste nepřestávaly věřit svým snům.

Veronika Kačová

Slepá láska

Budeš mě milovat, i když zestárnu? Ano, odpověděl její muž. A budeš mě milovat, i když budu mít šedé vlasy? Budeš mě milovat, i když nebudu už mít svou krásnou štíhlou postavu? A budeš mě milovat, i když... Ano. Budu tě milovat navždy, ať se děje cokoliv, miluji tě takovou, jaká jsi a jaká budeš.... říká muž své ženě, která je slepá.

Anna a Ivan spolu žijí už 5 let, a šťastně, ale svatbu ještě stále neměli. Jednou, když se Ivan zeptal Anny, zda si ho vezme za manžela, odpověděla, že jednou určitě ano, ale že nejdřív chce vidět na své oči, že by ho strašně chtěla spatřit. Že na svatbu počkají, až se Anniny oči uzdraví. Zatímco Anna vůbec netušila, že je její vada zraku vskutku nevyléčitelná, její muž Ivan o tom věděl, ale neřekl jí ani slovo, protože nechtěl, aby se trápila ještě více.

Ale Ivan si ji chtěl tak hrozně vzít za manželku, protože ji tak miloval, až se rozhodl udělat jednu nepochopitelnou věc. Šel do nemocnice a řekl jim jednu prosbu. Lékařka se vyděla, když slyšela, co po ní Ivan chce, ale neodmítla. Ivan se vrátil z nemocnice až na druhý den, protože si ho tam museli jednu noc nechat. A bylo to tady. Anna se toho krásného rána probudila a najednou VIDĚLA. Spatřila všechno, co bylo možné, už nebyla slepá. Jásala radostí, že jí konečně Bůh seslal zázrak. Hned po krásném probuzení si vedle ní klekl její přítel Ivan se slovy: Tak, teď už si mě vezmeš za manžela? Anna byla v šoku a strašně se zarazila, když ho poprvé uviděla. Všimla si, že je taky slepý. Vůbec to netušila, že je její muž také slepý. Oznámila mu, že se mu omlouvá, ale vzít si ho za manžela nemůže, protože ona odmítá žít s někým, kdo nevidí. Vzala si své věci z domu a odešla se slovy, že se spolu musí rozejít. Ivan padl na kolena, byl tak smutný.

Od té doby o něm už nikdo neslyšel. Někdo říká, že se zabil, a jiní zase hovoří o tom, že začal nový život v jiném městě. Jak je to doopravdy, nikdo neví. Avšak poslední zpráva, kterou po sobě zanechal, byla smska v Annině telefonu: PROSÍM, HEZKY SE POSTAREJ O MÉ OČI... MILUJI TĚ.

Andrea Kačová

O kralis andro them Ezeros the jekh kňížka

Antikvarijatos Ezeros the jekh kňížka ehin nevi kňížno sklepa, savi kerđas o Robert Balog. O Robert imar sar ehas čhavoreske dikhelas rado o kňížki, the kada leske ačhilas dži adađives. Palis len chudľas te kidkerel the te čerinel. Odgelas khatar fabrika, kaj but berš kerelas bufi, the phundrada peske antikvarijatos Ezeros the jekh kňížka. O Robert Balog dikhel rado le kňížken the le dženen, dživel the kerel bufi andre Berouna. Leskri romňi ehin e romaňi spisovatelka e Stanislava Miková.

Lačo džives, raja Balog, so tumen cirdelas te phundravel peske o antikvarijatos? Ehas peršo o kamiben andro kňížki?

Lačo džives, Veroniko. Khatar čavoripen ginavas rado, nekradeder dikhavas o kňížki khatar Karel May. Anglo deš berš chudľom te kidel purane kňížki, the palis pes mange kidle pre kopa. Chudľom lenca te kšeftinel the všeljakes te čerinel pro internetos, hoj te pothovav mange pale o love, save andre diňom. Andro berš 2020 e firma, kaj keravas bufi but berš, kerđas vigos, the avľas phučiben, so akana te kerel. Pal varesavi doba man rozgindom te phundravel cikňi sklepa. Pro internetos tel kole berša bikenđom pherdo kňížki. Rakhľom than the mukhľom man andre.

Kerenas bufi andre fabrika, keci berš?

Hi. Andre koja firma somas bišuduj berš, agorutno dešuštar berš keravas bufi sar vedoucí výroby.

Pre kada, kaj peske o manuš te phundravel antikvarijatos, leske kampil baro than. Sar rješinas tumen o than andro tumaro antikvarijatos? San rado tumara sklepa lebo bi la kamenas te kerel aver?

Than, kaj garuvav o kňížki, kerđom pre amari dvora. E sklepa hiňi cikňi, ale mek la nakamav te visarel.

Ehin tumen he internetovo e-shop? Abo likerem buter manušeskeri našiva andro tumaro antikvarijatos?

Pro e-shop pes mek kerel bufi, the mek bikenav pro portali, pal save džanav. O manuša but rado phiren andre sklepa, kaj peske šaj vakeren pal o kňížki. He me som vaš kada but rado.

Save kňížki tumen ehin andre tumari poňukňa?

Kamav, hoj man te avel bari poňukňa, hoj peske sako te rakhel koda peskro. Bizo man ehin cikno than andre sklepa.

O džene kiden pherdo kňížki, ehin vareso, so roden nekbuter?

Oda pes nadžal te phenel. Šel manuša – šel kedvi. He andre kada ehin keriben andre kamenna sklepa.

Ehin tumen he varesavi fest puraňi kňížka, the sar tumen ke late dochudľan?

Nekphureder kňížka man ehin khatar berš 1604, vakerahas pal late le odbornikoha. Dochudľas pes ke mande khatar mulano ačhľipen.

Ehin tumen andre tumaro foros he aver antikvarijata, lebo san tumen jekhoru?

Andre Berouna funginel imar vajkeci berš charitno antikvarijatos. Ehin oda čeporo aver, sar andre sklepa.

„Andre sklepa phiren džene, save dikhen rado o kňížki, al'e tiž džene, save roden darčekos lebo kampil'išago geňipen. O džene phenen lačhe lava, ehas he ajse, save e kňížka rodenas vajkeci berš. Kamav lenge te šegetinel.“

So phenen pre kada, hoj pes varesave kňížki čhiven andro kontejnera abo andre sběrna?

Likerav čačipen, hoj varesave kňížki andro sběros peren. Mijel o kňížki khatar purane berša, kana len dine avri pherdo, the niko len imar naginena. Ta me aven lačhe sar papiris. Tiž pherdo džene nadžanen, kaj te del o kňížki, the palis len čhiven andro kontejneris.

Džal pes te predživel andre kajsi bufi? Pre soste savoro kampil love, hoj peske te phundravel o antikvarijatos?

Andre adađiveskere phare berša oda džal phares, ale likerav man. Tiž som pro začatkos, the budinav mange mira kljentela. Vašoda hoj man ehas varesave garude love, ta o love mange kampilas nekbuter pro technicka veci andre sklepa.

„Kamiben andro kňížki amen thovel jekhetane“ ehin o motto andre Maškarthemutno liga le antikvarengri. Likerem kadi godi he tumen? Tel kaľa godi man šaj podirina. O manuš mušinel te avel čeporo dilingo, hoj oda šaj kerel. Mek andre kale berša, kana pro internetnos bikenaven pherdo džene. He pherdo džene, save nigda kňížka naginde, len oda sar možnosť, sar peske te zaroden. Nadžanľipen andro problemas pes palis sikhavel kavka, sar vakeren.

Save džene tumaro antikvarijatos roden, the sar hine rado?

Andre sklepa phiren džene, save dikhen rado o kňížki, ale tiž džene, save roden darčekos lebo kampilšago geňipen. O džene phenen lačhe lava, ehas he ajse, save e kňížka rodenas vajkeci berš. Kamav lenge te šegetinel.

Save kňížki odcinen the save kňížki tumenge o džene šaj anen?

Buterval pes ačhel, hoj savoro, so o džene anen, odcinav, the palis len dar kidav avri kole, save šaj bikenav. O džene hine rado, hoj o kňížki nalen pale. Ale te oda ehin čeporo, the dikhav, hoj pes čačes naginena, ta len nalav. Lačhes pes cinavel e klasicko svetovo geňiben, dobrodružno he fakticko. Koda časos, kana rodav andro purane kňížki garudo barvalipen, dikhav but rado.

Keci mon o kňížki?

Andre varesave ehin e cena stabilno, vaš kada, hoj dine avri ča čepo kotera, autoris lebo aviben. Ko aver neveder ehin oda kavka, sar čačes mon. Vareso pes džal te rodel pro internetos, the pro pherdo aver kampil godi the bufi.

Sar but o džene ginen? Čeporo, buter lebo vobec?

Paťav, hoj ginen but, vašoda hoj bi naavenas ajci sklepi the bare prinđardune kňížno sklepi, the nadenas bi pes avri sako berš vajkeci ezera neve titula. Zijand buteripen la kvalitaha nadžan jekhetane.

So rado ginen tumen?

Te man ehin pre varesoste časos, ta ginav pal e geopolitika, the rado ginav la phura dobrodružno literatura.

Ehin tumen andre poňukňa he romaňi literatura?

Vajkeci titula pes odoj rakhena. Pre buter poňukňa man zijand nane than.

Save tumen ehin zaujma, okrem kňížki?

Okrem kňížki the bufi rado dikhav pro publicisticka programi, the bizo familija the priroda.

Raja Balog, so bi phenenas amare dženege, save ginen?

Bizo but bacht sastipen, the šukar linaj la lača kňížkaha.

Raja Balog, me tumenge pali-kerav vaš o šukar vakariben the vinšinav tumenge but bacht, the pherdo džene andro tumaro antikvarijatos.

phučelas e Veronika Kačová

„Král v zemi Tisíce a jedné...“

Dokončení ze str. 1

spíše dáte na osobní návštěvu vašeho antikvariátu?

Na e-shopu se pracuje, zatím využívám stávající prodejní portály. Lidé ale velmi oceňují osobní návštěvu v obchodě, kde si můžou o knihách i popovídat. I pro mě samotného je to velmi obohacující.

Jaké knížky máte ve vaší nabídce?

Snažím se, abych měl rozmanitou nabídku, aby si každý našel to své. Bohužel jsem omezen velikostí prostoru obchodu.

Lidé sbírají různé žánry knih, je nějaký podle vás nejvyhledávanější?

To se nedá říct, sto lidí – sto chutí. I v tom je kouzlo kamenného obchodu.

Máte i nějakou hodně starou knížku, a jak jste se k ní dostal?

Nejstarší knihu mám z roku 1604, byla konzultována s odborníkem. Dostala se ke mně s pozůstalostí.

Máte ve vašem městě i jiné antikvariáty, nebo jste vy jediný?

V Berouně funguje již několik let charitní antikvariát. Je to trošku jiný typ obchodu.

Jak se stavíte k tomu, že některé knížky skončí v kontejnerech nebo ve sběrech?

Zastávám názor, že některé knihy do sběru patří. Třeba knihy z dřívějšího období, kdy jich bylo vydáno velmi mnoho a nikdo už je číst nebude. Ať tedy slouží alespoň jako papír. Také spousta lidí neví, jak se knih zbavit a tak je bohužel hází do kontejneru.

Dá se touto prací uživit? Jaké náklady jsou spojené s otevřením antikvariátu?

V současné neklidné době to lze s obtížemi, ale držím se. Také jsem ještě v začátcích a buduji si kliente-

lu. Tím, že jsem zásoby měl, tak náklady byly spíš na technické vybavení prodejny.

„Láska ke knihám nás spojuje“ zní motto Mezinárodní ligy antikvářů. Vnímáte tuhle myšlenku

„Obchod navštěvují milovníci knih, ale také lidé, kteří shání dárek nebo povinnou četbu. Reakce lidí jsou převážně pozitivní, byli i tací, kteří knihu sháněli několik desítek let. Snažím se vyhovět.“

podobně?

Pod tuto myšlenku se mohu podepsat. Člověk musí být tak trochu blázen, aby to mohl dělat. Zvlášť v dnešní době, kdy se internetovému prodeji díky novým prodejním platformám věnuje spousta lidí. I velmi mladých, kteří v životě knihu nečetli a vnímají to jen jako možnost přivýdělků. Neznalost problematiky se pak ukazuje v úrovni jejich komunikace.

Jaká klientela váš antikvariát vyhledává a jak jsou spokojeni?

Obchod navštěvují milovníci knih, ale také lidé, kteří shání dárek nebo povinnou četbu. Reakce lidí jsou převážně pozitivní, byli i tací, kteří knihu sháněli několik desítek let. Snažím se vyhovět.

Jaké knihy odkupujete a jaké knihy vám mohou zájemci přinést?

Často se stává, že odkoupím vše, co přinesou, abych poté z toho vybral ty vhodné k dalšímu prodeji. Lidé

jsou rádi, že knihy netahají zpět. Ale pokud je toho menší množství a vidím, že se opravdu nehodí, tak je i odmítám. K odkupu je vhodná klasická světová četba, dobrodružné i knihy faktu. Ten čas hrabání se ve starých knihách a hledání tzv. pokladů mám prostě rád.

Co určuje cenu knihy?

U některých je cena stabilní díky faktům, jako je nízký náklad, autor nebo autenticita. U dalších, většinou novějších, je to dáno aktuální poptávkou. Něco se dá dohledat na internetu a na spoustu dalších jsou potřeba znalosti a zkušenosti.

Jak byste ohodnotil čtenářství lidí? Čtou málo, víc a nebo vůbec?

Myslím si, že se čte ve velké míře, jinak by nebylo tolik prodejen a velkých známých knihkupectví a neprodukovalo by se ročně několik tisíc nových titulů. Bohužel kvantita s kvalitou nejdou ruku v ruce.

Co nejraději čtete vy?

Když už se k něčemu dostanu, tak čtu o geopolitice a proložím to starou dobrodružnou literaturou.

Máte v nabídce i romskou literaturu?

Několik titulů se tam najde. Na větší nabídku, bohužel, nemám prostory.

Jaké jsou vaše další zájmy, kromě vztahu ke knihám?

Kromě knih a práce s nimi rád sleduji publicistické pořady a samozřejmě rodina a příroda.

Pane Balogu, co byste popřál našim čtenářům?

Samozřejmě hodně zdraví a krásné léto s dobrou knihou.

Pane Balogu, já vám tímto děkuji za příjemný rozhovor a přeji vám hodně štěstí a vysokou návštěvnost ve vašem antikvariátu.

Rozhovor vedla Veronika Kačová

Dajengero d'ives

Andro čhon majos peske leperas Dajengero d'ives. Kada inepos avel khatar všelijaka tradiciji. Godi andre maškarmutno the sakoberšeskerso mulatišagos andre kada inepos avlas khatar berš 1907 pre pativ la Anna Reeves Jarvisová, savi pes marelas vaš o dajengero čačipen. Peršes ehas maškar manuša likerdo pal o berš nasigeder. Andro berš 1914 phendās avri akorutno prezidentos khatar USA o Woodrow Wilson peršo oficijalno mulatišagos Dajengero d'ives sar calonarodno inepos, savo pes likerel andre dujto majovo kurko. Ehin oda d'ives, kana bi sako dajori majinelas te mulatinel peskri rola andro dživipen, savi pes thovel jekhetane la čhavorenca. Ehin oda pativ savore dajenge the čhavorenge bijal averipen.

E daj hihi perdal čhavoro, sar pes ulol, but bari dži andro vigos andro dživipen. Vaš amare daja sam pro svetos, the šaj dikhas lakri rola. Ehin nekbareder manuš pro svetos. Khatar čhavoripen amen likerel, the hem mek sikhavel amare perše čhavorikane lava. Hihi adaj amenca furt, sar pes čujinas bibachtale, kampil amen te obchudel the kampil amenge te čujinel lakro kamiben the zaačhiben. Dajakero kamiben hino thodo jekhetane andro čhavoreskerso sastipen the psichika, o daja peskre likeribnaha keren avri le čhavorengeri osobnosta. Dajakeriben ehin perdal džuvla nekbareder berša andro dživipen, thovel pes andre tiž jekhetane e zodpovednosta the povinnost pes pal o čhavoro te starinel. Sako tajsaskeri daj bi pes andre kadi rola majinlas upre te vazdel the te ačhavel lakre šunde, hoj pes šaj ačhol lači daj perdal peskre tajsaskere čhavore.

O daja andre kada baro d'ives chuden všelijaka darčeki, kvitki the aver veci, save lenge bi majinenas te kerel radosta. Hine bachtale, vašoda hoj hine le dženenca, save len kamen. Časos, kana sam peskra dajaha, namajinel te avel ča vaš kada, hoj ehin lenger o inepos. La dakro simbolis bi majinelas te avel buter, sar te phenel la dake, sar la dikhas rado. Te sikhavel o kamiben nane hraňica aňi časos. Me dajakero simbolis thovav jekhetane le simboliha „Matky Země“, khatar savi avel savori zor the kamiben. La ehin andre lakro jilo savori dukh khatar svetos, sako amendar bi averipen ehin koter khatar lakro jilo. Joj kerel cikneder the lel amendar het amaro pharipen. Palis oda ehin e bohiňa Rhea, savi hihi thodi jekhetane, kana hihi e džuvli phari, the hihi buterval avri sikhadi pro verdan, sar la cirden duj leva. Savore džuvla, save hine daja, hine zorale, bidarangutne, jileskere.

Maškar daja adadives ehin pherdo daja, save hine čore the nadžanen, so peha. Hine pre savoro korkore. Le čhavoren likerem korkore, the bufi khere keren tiž korkore. Buterval len nane nisavi zor the hine fest domurdarde. Ušten sig tosara, hoj te den chaben peskre cikne čhavoren, phiren te sovel sar posledna. Pre peste len časos nane, the te hin, ta ča varekana peske džan avri le kamaratkenca. Likeriben pal o čhavore le džuvlen buterval domurdarel, andro chocsave berša le čhavoreskre. Dikhav oda pre miri phureder pheň, sava ehin trin čhave (8, 14, 19). Ehin la pharo likeriben maškar čhave. O dživipen le dajenge, save predživen d'ivesa, save nane agor the hine jekhetane sakodiveskere povinnost, hine varekana pro roviben. Imar pes naphenel jekh vaš savore, savore vaš o jekh. Imar nasam bari manušeskeri familija.

Likeras avri peskre čhavoren lačhes, te ehin časos, odphenas le čhavorenge, save hine nadoužarde, pre lengero phučiben, keras avri amaro lav, hoj pes palis te nanašaven andro šišitno, hoj lenge te ačhel radosta andro feder tajsaskero. The naodcirden tumen tumara povinnostaha andre dajengeri rola. Den pes. Den pes paťavibnaha the paťavaha.

Vinšinav savore dajenge, džuvleng, čhajenge, hoj te aven bidarangutne the zorale andre savoro, so keren. Hoj tumen te avel jilo perdal aver džene. Hoj te napreačhuven te paťal andre tumare sune.

Veronika Kačová

www.romea.cz

Koro kamiben

Kameha man, he te avava phuri? Hi, phenel lake pale lakro murš. U kameha man, he te man avela šive bala? Kameha man, he te man imar naavela kajso šuko teštos? U kameha man, he te... Hi, kamava tut furt, he te pes ačhola nadžanav so, kamav tut kajsi, savi sal u he savi aveha, phenel o murš peskra džuvlake, so hihi kori.

E Anna he o Ivan peha dživen imar 5 berš bachtale, aľe bijav len mek

nahas. Bo jekhvar, sar o Ivan phučelas peskra džuvlatar, či peske les lela vaš o rom, hoj laha kamel te kerel bijav, phendās leske, hoj jekhvar hi, aľe akana mek na, bo kamel te užarel, sar avena lakre jakha saste, bo les kamel te dikhel. No e Anna nadžanelas, hoj lakro nasvalipen nadžal imar te sasfarel. O Ivan kolestar džanelas, aľe naphenda lake, bo nakamelas, kaj te pes trapinel.

Aľe hoj o Ivan laha but kamelas te lel bijav, bo la fest kamelas, geľa te kerel jekh vecos andre špitaľa. Sar phendās la doktorkake, so latar kamel, dikhlā pre leste u darandila, aľe šunda les, u kerđa. O Ivan avlas khe-re andal e špitaľa až dujto d'ives, bo kodoj mušinelas jekh rat te ačhol. U imar oda ake. Anna, sar tosara užila, imar dikhelas pro jakha. Imar nahas kori u čačes has but

bachtali, hoj lake o Del bičhađas lačhiben. Maj sar užila, o Ivan paš late klekinda tele u phučlas latar, hoj šaj leha imar lel bijav, te nane imar kori. E Anna fest darandila, sar les peršes dikhlās. Dikhlas, hoj lakro murš hino tiž koro. U phendās leske, hoj te prebačinel lake, bo našti leha lel bijav, vaš oda hoj hino koro. Lilas peske peskre veci u geľas het andal o kher, mukhlās les.

O Ivan peľa pre phuv u rovelas.

Odkanastar les imar ňiko nadikhlas. Vareko phenel, hoj imar nadživel u aver Roma phenen, hoj hin les nevo dživipinen andro aver foros. No ňiko oda čačes nadžanel. Aľe posledno, so lestar ačhilas, has leskri zprava, so pisinda la Annake andro telefonos. Has oda: DE POZORIS PRE MIRE JAKHA... KAMAV TUT. **Andrea Kačová**

Natálka...

Zpráva o propuštění dvou „vrahů“ z vězení mě opravdu postavila na nohy. Je to hrozné, co se dnes děje v naší zemi! Nerozumím natolik těm soudcům, ale vím, že to není nic správného, aby je pustili na svobodu, za tak hrozný čin, který spáchali!

Když nastala demokracie, naše vláda dala každému volné ruce ke všemu. Každý si mohl dělat, co chtěl, čili i vraždit, vše se promínilo, devadesátá léta, to byly hrozný časy. „Živ se, jak umíš,“ řekl pan Klaus, vážený ministr. A lidi se živili, jak chtěli a uměli, žádná povinnost! Mladí zakládali různé sekty a hlavně si hráli na vlastence. Skini si vybrali ke svému zlu Romy, ti jsou nejslabší a to se jim povede, a dařilo se! Zabíli několik Romů, a ze všeho nejhorší bylo, když úmyslně šli vraždit rodinu Sivákových. Hodili jim do domu tři zápalné lahve a nejhůře to odnesla malá Natálka. Nebudu tady vypisovat, co všechno ti rodiče museli prožívat, jedním slovem hrůza! Žádný Rom v té době nešel sám večer do města, každý z nás se bál těch holohlavých. Mohu říct, že jsme se báli o svoje životy. Nikdo se o to až tak moc nezajímal, nebylo nám pomoci, ve vládě tenkrát měli jiné starosti, například, jak si plnit kapsy, a na Cikány kašlali! Dá se říct, že skiňákům prošlo docela hladce vše.

Na komunisty každý jen nadával, ale jestlipak se toto za jejich vlády dělo? Ne! Byla povinnost makat a nebyl čas se flákat a vymýšlet zlé trestné věci, a pokud se tak stalo, dostali pořádné tresty. Nikdo z nás se nebál chodit po městě, na holohlavé jsme koukali v televizi na americké filmy, nás se to netýkalo a žilo se nám klidněji. Nepamatuji se, že když vrah zabil, že by ho předčasně propustili z basy.

Natálka má zničený život, nikdy nepozná to, co mladá děvčata. Je mi nesmírně líto té mladé slečny, ale nemohu jí pomoci. Že má strach, to se ani nedivím, co všechno musela prožít, tolik bolesti, tolik myšlenek... A bolest jejích rodičů, dívat se na to, jak trpí jejich dítě, pane Bože, to jsou muka! Všichni máme jen jeden život a ti vrazi Natálce ten její život násilně vzali...

Irena Eliášová

E Nataalka...

Sar šundom o hiros, hoj mukhle andal e bertena ole, so upre labarde o kher, kaj sas e cikni Nataalka, ačhiľom sar o bar. Oda imar nane modo, so pes adaj kere! Naachaľuvav ole sudcenge, aľe džanav, hoj odava nane mištes, hoj mukhle avri ole raklen, so kerde baro phujiben pro Roma!

Sar avľa e demokracija, o raja dine sakoneske, te peske kerel, so kamel. Sako kerelas, so kamelas, the murdarkerelas. O ministeris o Klauzos phenda: „Dživ, sar kames.“ Avka pes dživelas, sar šaj, nisavi povinnost. O terne kerde peske ajse parti, so kerenas pestar bare manuša vaš e phuv. The o skiňi line peske varikija le Romen, odava hine ajse lokeder, the džalas lenge mištes. Andro eňavardeš berša sas igen namištes vaš o Roma, o skiňi murdarde but romane manušen, the savoro lenge džalas tele. Nekkoreder savorestar sas, kana o skiňi čhide o cakle le benzinoľa andro kher ko Sivakovo, nekkoreder pr'oda avľa e Nataalka. Napisinava adaj, so savoro preku gele e daj le dadeha, sas odava baro daravuno! Akor ňiko amendar le Romendar nadžalas andro foros korkoro, sako pes daralas le skinendar, sako daralas vaš pe-skro iletos. ňiko amenge napomožinelas, o bare raja, len sas aver buťi, kaj te šaj keren o bare love andre peskre žebi, le skinenge džalas savoro mištes tele.

Paš o komunisti sako čak vičinkerenas, hoj sa namištes, aľe dživelas pes avka akor? Na! Sas e povinnost, sako mušinelas te kerel buťi, u sar nakerelas, džalas andre bertena. Nasas ňikas časos, kaj te kerel ajso baro erđavipen, u sar kerelas, džalas andre bertena tiž. ňiko amendar pes nadaralas te phirel pal o foros, pal o bibalangere šere dikhas čak andre televizija andro amerikanske filmi, odava nadžalas pal amende. Dživelas pes lokeder, šoha napametinav, hoj murdaribnaske-res mukhenas avri andal e bertena.

E Nataalka šoha naprindžarela ajso, so o terne čhaja. Mange hin igen phares pro jilo, aľe našťik lake pomožinav. Ajci so preku geľa dukha, so duminelas... Lakeri daj le dadeha, so mušinenas te dikhel pre čhajori, sar cerpinel, joj, miro guľo Del, odava hin bare dukha!

Savoren hin amen jekh iletos, the jon o murdaribnaskere la Natalake lakero iletos line...

Irena Eliášová

Šun bašaviben – ker bašaviben

Veducis andro suboris hin o Roman Červeňák, savo kerel o bašaviben the sikhavel o gilavipen. O Roman gilavelas andro kapeli One way the Mixes, sikhavelas le čhavoren te gilavel, korkoro bašavel pre gitara, klaviris the gilavel. E Martina Daňková hiňi veduca maškar džuvľa, save phiren andro suboris te gilavel. Jekhetane keren romane hanga the vičinen pes Romano Balvaj. O suboris chudlas te gilavel načirľa, skušinen andro komunitno centrum RomPraha. Gilavenas pro Maškarthemutno romano džives andro divadlos Archa. Akanak pes richtinen te gilavel sar hosta la kapelake Bengas andro Narodno divadlos. Šaj len šunen tiž pro svetovo romano festivalis Khamoro, avela oda 30. 5. pre Hybernsko ulica. Buter pal o suboris tumen doginena andro amaro vakeriben.

Servus, Roman, šaj amenge phenes, kaskri ehas godi, te kerel avri gilavibnaskero suboris Romano Balvaj?

Servus, Veroniko, the džene, save ginen. Šaj phenav, hoj oda savoro avľas pro začatkos novembris, kana ke mande avľas ponukňa, hoj te kerav buťi sar lektoris andro bašavibnaskro kružkos andro centrum RomPraha pro Černý most. Peršes keravas buťi le čhavorenca, sikhavavas len te bašavel o zakladi pre gitara the klaviris. Kavka oda džalas calo decembris. Andro januaris pal mande avľas e Martina Daňková, hoj bi kamelas te thovel jekhetane gilavibnaskero suboris perdal bare džene, či bi lenca andre kada nagelomas. Phendas mange, hoj la ehin pašal peste pherdo džuvľa, save hine khere le čhavorenca the rado gilaven, aľe nane len kaj. Ta pes dovakerdam the avľe pre skuška. Avľe pandž lebo šov džuvľa, the chudľam te kerel dospelo gilavibnaskero kružkos. Palis pes ke lende prithovenas o murša, the adađives sam vaj dešujekh džene. Sar le suboriha varesave giľa gilavahas, ta kerahas video, the thovahas pro socialna siťi (Facebook, Instagram). Le manušenge pes oda pačinelas, the chudle mange te pisinel, či amenca šaj gilaven tiž.

Aven ke tumende he aver džene, save kamen andre tumaro suboris te gilavel? Sar kiden avri neve talenten?

Neve talenten narodas. Varekana amenge vareko pisinel, hoj pes leske pačinel, so keras, the hoj bi les tiž bavinlas amenca te gilavel. Furt

phenav, hoj nane problemos, sako, ko kamel, šaj avel te dikhel pre skuška the te skušinel peske. The te bi les oda liľas the džanelas bi, ta nane problemos andr'amaro suboris te thovel jekhetane.

Save giľa gilaven? Hine prekidle lebo tumen ehin tumare giľa? Te hi, ko len tumenge kerel?

Akanak gilavas prekidle giľa. Amare giľa amen mek nane, chudľam te gilavel ča načirľa, ta kidas avri

„Šunen lačho bašaviben the spevaken, vašoda hoj koda, savo bašaviben šunen, avela nekbareder andre kada, savo bašaviben jekhvar kerena.“ //

olestar, so hin. Te oda ehin e Věra Bílá, Milan Kroka the aver romane spevaka.

Ko tumenge bašavel?

Akanak sam upre kavka, hoj pro skuški bašavav me pre gitara lebo klaviris. Paťav, hoj oda amenge pre kole skuški calkom dosta. The te džas te gilavel, ta džal pal kada, kaj. Varesave bašavibnaskere podkladi amenge kerďas o Milan Kroka. Richtinas pes te gilavel sar hosta la kapelake Bengas andro Narodno divadlos, kaj amenge e kapela bašavela. Vlastno kapela amen nane, aľe te bi andro tajsaskero avelas, ta bizo avahas rado.

Sar but le suboriha gilaven, the kaj?

Gilavas andro komunitno centrum RomPraha, andro Černý most. Odoj pes dikhas duvar andro kurko, trin ori. Te pes richtinas te gilavel, ta gilavas he štar ori andro kurko.

Sar ehas Maškarthemutno romano džives, ta peršes gilavenas ke Praha. Šaj amenge phenes, sar pes tumenge gilavelas? Savo tut olestar ehin šundo, sar veducis andro suboris?

Ehas amen bari bacht, hoj chudľam ponukňa khatar David Tišer the leskro AraArt, te gilavel andro divadlos Archa, kaj pes kerlas avri o Maškarthemutno romano džives. Chudľam možnosť te gilavel

peske romaňi himna. Ta olestar samas čeporo nervozno, vašoda hoj te gilavel nalačhes romaňi himna pro Maškarthemutno romano džives bi avľahas bari ladž. Phenavas bi, hoj perdal amaro peršo gilaviben oda ehas calkom but baro. Ale thodam andre savoro. Chudľam ašariben the savore samas bachtale, hoj oda lačhes dopelas.

Roman, save tut ehin skušenost, kaj všadzi gilavehas?

Peršes gilavavas andre vokalno kapela One way andre talentovo suťaž, kaj pes dochudľam dži andro finale. Kapela One way gilavelas giľa khatar cuzina, bi o bašaviben. Palis gilavavas andre skupina Mixes, oda imar ehas romano bašaviben the romane giľa. Phirahas te gilavel pro pherdo festivala the zabavi. No the akana som veducis andro gilavibnaskero suboris Romano Balvaj.

Richtinen tumen varekaj te gilavel, kaj tumen šaj šunas? Kaj amen vičineha?

Šaj amaro suboris dikhen 13.5. ke Praha, andro Narodno divadlos pre Nová scéna, kaj avaha sar hosta la kapelake Bengas, savi o koncertos kerel. The palis 30.5. pro svetovo romano festivalis Khamoro, andre Hybernsko ulica ke Praha. Jilestar tumen vičinav.

Save tumen ehin plani andro tajsaskero?

Amare plani ehin, hoj te gilavel feder. Te phandel pes andre andre skušebna, te sikhľol, te kidel avri neve giľa. The sar oda savoro džanaha, ta šaj džas lenca avri. Užarel amen mek baro drom.

Sar phari buťi ehin te avel veducis andro suboris, so savoro mušines te kerel?

Buťi sar veducis andro suboris ehin calkom phari. Peršo dovodos ehin o bašaviben. Te kidel avri o giľa, te kerel o bašaviben perdal ajci manuša, the palis peskro suňiben the gondolišagos te sikhavel savoren avren. Aľe nekbareder ehin, hoj paš tumende ehin jekhetane deš džuvľa, the te likerel lenca avri. (asal)

So bi kamehas te phenel le dženge, save bi kamenas te chudel te gilavel?

Šunen lačho bašaviben the spevaken, vašoda hoj koda, savo bašaviben šunen, avela nekbareder andre kada, savo bašaviben jekhvar kerena.

phučelas e Veronika Kačová

Poslouchej hudbu – dělej hudbu

Vedoucí souboru je Roman Červeňák, který tvoří hudební aranže a vede výuku zpěvu. Roman působil v kapele One way a Mixes, lektoroval pěvecký kroužek pro děti, sám hraje na kytaru, piáno a zpívá. Martina Daňková je vedoucí žen, které soubor pravidelně navštěvují. Dohromady tvoří romské hlasy a říkají si Romano Balvaj (Romský vitr). Pěvecký soubor je na samém začátku své kariéry, zkoušejí v prostorách komunitního centra RomPraha. Vystupovali v rámci Mezinárodního dne Romů v divadle Archa. V současné době se chystají na vystoupení v Národním divadle jako hosté známé romské kapely Bengas. Slyšet je také můžete v rámci světového romského festivalu Khamoro, a to 30. 5. v Hyberské ulici. Více se o souboru dočtete v našem rozhovoru.

Ahoj, Romane, mohl bys nám říct, čím byla ta myšlenka založit pěvecký sbor Romano Balvaj?

Ahoj, Veroniko a čtenáři. Myslím, že to celé začalo na začátku listopadu, kdy ke mně přišla nabídka pracovat jako lektor hudebního kroužku v centru RomPraha na Černém mostě. Ze začátku jsem pracoval s dětmi, učil jsem je hrát základy na kytaru a piáno. Takhle to fungovalo celý prosinec. V lednu za mnou přišla Martina Daňková s tím, že by chtěla založit pěvecký sbor pro dospělé, jestli bych do toho s nimi nešel. Pověděla mi, že má kolem sebe spousty žen, které jsou doma s dětmi a rády zpívají, ale nemají kde. Tak jsme se domluvili a přišly na zkoušku. Bylo to myslím pět nebo šest žen a začali jsme dělat dospělý pěvecký kroužek. Postupně se k nim přidávali i kluci a dneska nás je asi jedenáct členů. Když jsme začali se sborem něco zkoušet, nacvičovat, tak jsme to natáčeli a sdíleli na sociální síti (Facebook, Instagram). Lidem se po poslechu naše videa líbila a začali mi psát, jestli by se mohli zapojit.

Hlási se i další zájemci do vašeho sboru? Jakým způsobem případně hledáte nové talenty?

Nové talenty nehledáme. Čas od času nám někdo napíše, že se mu líbí, co děláme a že by ho třeba bavilo zpívat s námi. Vždycky říkám, že není problém, kdokoli se může přijít podívat na zkoušku a zkusit si to. A pokud by ho to bavilo a šlo mu to, tak není problém se do našeho sboru zapojit.

Jaké písně převážně zpíváte? Jsou převzaté nebo máte i vlastní autorské písně? Pokud ano, kdo vám je skládá?

V tuhle chvíli máme v repertoáru převzaté písničky. Vlastní písně zatím nemáme, jsme ještě na začátku, takže čerpáme z toho, co je. Ať už je to Věra Bílá, Milan Kroka a další romští interpreti.

„Poslouchejte kvalitní hudbu a interprety, protože to, jakou hudbu posloucháte, bude mít nejzásadnější vliv na to, jako hudbu jednou budete dělat sami.“

Jak to máte s hudebním doprovodem, kdo vás doprovází?

V tuhle chvíli na zkouškách doprovázím sbor já, a to buď na kytaru nebo na piáno. Myslím si, že nám to na zkoušky úplně stačí. A pokud se jedná o vystoupení, tak záleží na situaci. Nějaké hudební podklady nám nahrál a připravil Milan Kroka. Chystáme se vystupovat jako hosté s kapelou Bengas v Národním divadle, kde nás kapela hudebně doprovází. Vlastní kapelu nemáme, ale kdyby do budoucna byla, určitě se tomu nebráníme.

Jak často se sborem zkoušíte a kde? Zkoušíme v prostorách komunitního centra RomPraha na Černém mostě. Tam se scházíme dvakrát týdně na tři hodiny. Pokud máme před vystoupením, tak zkoušíme třeba i čtyři hodiny týdně.

V rámci Mezinárodního dne Romů jste vystupovali v Praze. Mohl bys nám říct, jak se vám vaše první vystoupení povedlo? Jaký z toho máš pocit jako vedoucí sboru?

Měli jsme obrovské štěstí, že jsme dostali nabídku od Davida Tišera a jeho AraArtu, abychom vystoupili v divadle Archa, kde se konal Mezinárodní den Romů. Dostali jsme možnost zazpívat si romskou hymnu. Takže jsme z toho byli celkem všichni dost nervózní, protože pokazit romskou hymnu na Me-

zinárodní den Romů by byla velká ostuda. Řekl bych, že na první vystoupení to byl dost velký záprah. Nicméně jsme do toho dali všechno. Dostali jsme pochvalu a všichni jsme byli šťastní, že jsme to zvládli.

Romane, jaké máš zkušenosti ty osobně, co se týče zpěvu?

Začínal jsem s vokální kapelou One way v talentové soutěži, kde se nám povedlo dostat až do finále. Kapela One way byla ale zaměřená hlavně na zahraniční písničky bez hudby. Potom jsem zpíval v pěvecké skupině Mixes. To už byla romská hudba a romské písně. Chodili jsme zpívat různě po festivalech a zábavách. No a teď jsem vedoucí pěveckého sboru Romano Balvaj.

Chystáte nějaké další vystoupení, kde vás můžeme slyšet? Kam nás pozveš?

Náš pěvecký sbor můžete vidět 13. 5. v Praze v Národním divadle na Nové scéně, kde budeme hostovat kapele Bengas, která pořádá koncert. A potom na konci měsíce 30. 5. v rámci mezinárodního romského festivalu Khamoro, v Hyberské ulici v Praze. Jste srdečně zváni.

Jaké máte plány do budoucna?

Naše plány jsou na bázi zdokonalování se ve zpěvu. Zavřít se ve zkušebně, trénovat, učit se, vybírat nové písničky, nazkoušet je. A až to všechno budeme dobře umět, tak s tím vyjít ven. Čeká nás ještě dlouhá cesta.

Jak náročná je práce vedoucího sboru, co všechno se za tím ukrývá?

Práce vedoucího souboru, je, troufám si říct, náročná, a to minimálně ze dvou důvodů. Ten první důvod je čistě hudební. Tzn. umět vybrat repertoár, vymyslet aranže pro tolik lidí a potom tu svoji představu a myšlenku naučit všechny ostatní. Ale možná náročnější je mít pohromadě deset ženských a vydržet s nimi. (smích)

Co bys chtěl vzkázat mladým začínajícím zpěvákům?

Poslouchejte kvalitní hudbu a interprety, protože to, jakou hudbu posloucháte, bude mít nejzásadnější vliv na to, jako hudbu jednou budete dělat sami.

Rozhovor vedla Veronika Kačová

26. ročník soutěže Romano suno

V ČEM MŮŽETE V ROMANO SUNO SOUTĚŽIT?

V Romano suno jsou tři soutěžní kategorie: Pisinás romanes (psané slovo), Vakeras romanes (mluvené slovo) a Džanas romanes (znalostní soutěž). Účastnit se můžete jedné nebo všech kategorií soutěže. Jeden soutěžící může také zaslat více textů i videí.

PISINAS ROMANES (PSANÉ SLOVO)

Psát romsky není zdaleka běžné a psát poprvé v jazyce, ve kterém jsme zvyklí jenom mluvit, není snadné. Proto v Romano suno jsou nejvíce oceňovány texty. Nejde o to, aby byl příspěvek perfektní, ale o to zkusit se vyjádřit v romštině. Není proti pravidlům nechat si s textem v romštině pomoci od někoho, kdo zná jazyk lépe. Romštinu můžete konzultovat také přímo v Romano suno. Neposílat do redakce Romano suno texty, které napíšete v češtině a dali jste je přeložit někomu jinému. Romano suno je totiž soutěž v romštině.

- Psát můžete ve všech romských nářečích.
- Přijímáme příspěvky v próze i ve formě básně.
- Texty neposílejte delší než pět nor-
- mostran. Pokud je vaše próza delší, vyberte úryvek.
- Uvítáme, pokud soutěžící zašlou spolu s romským textem také český překlad.

VAKERAS ROMANES (MLUVENÉ SLOVO)

Pro soutěžící, kteří romsky umí, ale psaní v romštině je nepřítahuje, je připravena kategorie mluveného slova. Svoje vyprávění, rozhovor, scénku, reportáž či film natočíte na telefon nebo na foťák a audio nebo video nám pošlete do soutěže.

- Video můžete točit sami, ve dvojici, anebo i v trojici.
- Nahrávka musí být v romštině a musí být slyšet!
- Nahrávka nemůže být delší než tři minuty.
- Pozor: Do soutěže nepřijímáme písničky!

NA JAKÁ TÉMATA BUDETE LETOS PSÁT SVÉ TEXTY NEBO TOČIT VIDEO?

- Paťas pro andelkici? A hin tut andelkocis, so pre tute dodikhel? / Věříš na anděly? A máš svého anděla strážného?
- Phenes furt o čačipen? / Říkáš vždycky pravdu?
- Miro peršo čumiben, miro per-
- šo kamiben / Můj první polibek, moje první láska
- Ko hin tiro vzoros, u soske? / Kdo je tvůj vzor, a proč?
- Pisin pal oda, so kames / Volné téma

S texty a videi se soutěží zvlášť v pěti věkových kategoriích:

- 1.–3. ročník ZŠ
- 4.–6. ročník ZŠ
- 7.–9. ročník ZŠ
- středoškoláci
- dospělí

Ke každému textu či videu uveďte tyto údaje:

- jméno autora, školní ročník žáka (u ostatních věk)
- adresa (školy, NGO anebo vlastní)
- jméno, telefon a e-mail (v případě dětí na kontaktní osobu)
- název příspěvku a soutěžní téma
- Ke každému textu či videu je potřeba zaslat Souhlas se zpracováním osobních údajů podepsaný rodičem. K videím je navíc potřeba zaslat také podepsaný formulář Svolení se zveřejněním. Najdete je na www.novaskolaops.cz/romano-suno/

DŽANAS ROMANES (ZNALOSTNÍ SOUTĚŽ)

Na rozdíl od dvou předchozích kategorií, v této nové kategorii se dvojice utkají naživo. Dvojice, která bude znát více slov a rychleji je svému spoluhráči napoví, vítězí. Předkola Džanas romanes se budou pořádat on-line, anebo prezenčně v regionech. Do finále se dostanou dvojice, které si napoví nejméně čtyři slova za minutu. Finále se bude konat na vyhlášení vítězů Romano suno na přelomu listopadu a prosince v Americkém centru v Praze. Bude se soutěžit zvlášť ve dvou věkových kategoriích – děti a dospělí.

JAK SOUTĚŽ PROBÍHÁ

Své texty a videa v romštině posílejte na adresu Nová škola, o.p.s. Křižíkova 344/6 186 00 – Praha 8, do 30. června. S výsledky v kategoriích Pisinás romanes a Vakeras romanes budou zájemci o poznání do konce října. Vítězné texty vyjdou ve sborníku Romano suno. Ceny a sborník si vítězové převezmou na ceremoniálu vyhlášení vítězů v Americkém centru v Praze na přelomu listopadu a prosince.

Přihlášky do soutěže Džanas romanes posílejte až do 31. října. Uveďte své jméno, město, věk a kontakt (e-mail, telefon). Předkola soutěže se uskuteční prezenčně, např. u vás ve škole, anebo on-line formou. Do finále se dostanou dvojice, které si napoví do dvou minut 10 slov. Finále se uskuteční na vyhlášení vítězů Romano suno na přelomu listopadu a prosince v Americkém centru v Praze.

KAM ZASÍLAT PRÁCE A PŘIHLÁŠKY

Příspěvky a přihlášky zasílejte elektronicky na marie.borkovcova@novaskolaops.cz nebo poštou: Nová škola, o.p.s., Křižíkova 344/6, 186 00 – Praha 8

Projekt Romano suno 2023 realizuje Nová škola, o.p.s. za finanční podpory Úřadu vlády České republiky.

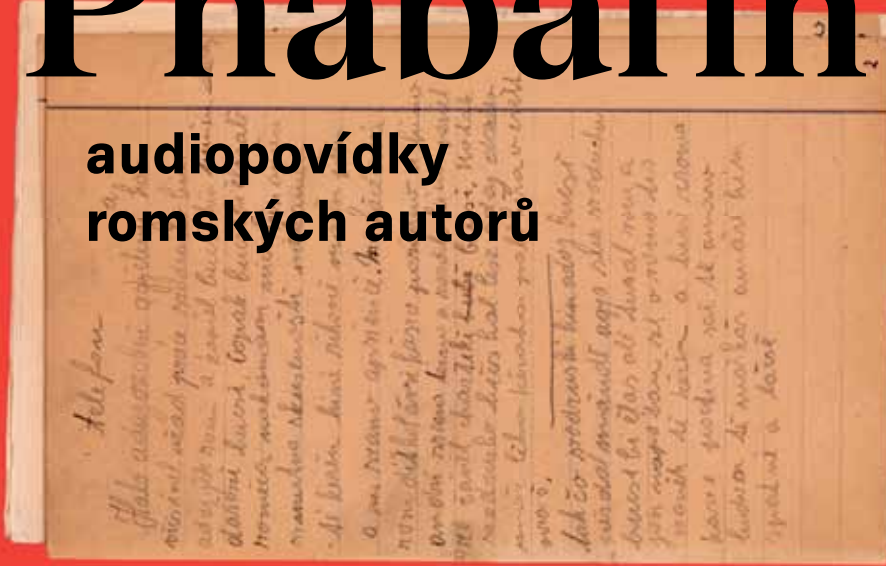
Veronika Kačová

m k muzeum romské kultury

literární sklizeň pro vaše uši

Phabal'in

**audiopovídky
romských autorů**

Povídky, básně, úryvky z knih romských autorek a autorů (Tera Fabiánová, Elena Lacková, Iveta Kokyová, Andrej Pešta aj.). Hlas propůjčili romské a české interpretky a interpreti (Margita Lázoková, Barbora Hrzánová, Jan Cina, Štefan Ferenc aj.). Audiopovídky vychází bilingvně v romském a českém jazyce.

Volně k poslechu na Spotify, Soundcloud nebo skrze QR kód na rommuz.cz.

Projekt je finančně podpořen Ministerstvem kultury ČR. Muzeum romské kultury k jeho přípravě přizvalo nakladatelství romské literatury KHER a další příznivci romské literatury.

Objevte Příběh Romů

Discover the Story of Roma people

Muzeum romské kultury: jediné svého druhu v Evropě
The Museum of Romani culture: the one of its kind in Europe

m k muzeum romské kultury

rommuz.cz

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo poslete email s vašimi údaji na adresu holomkova@srnm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

ZDENĚK DANIEL

VESMÍRY/ KOSMOSA/ UNIVERSES

m k muzeum romské kultury

MINISTERSTVO KULTURY

B | R | N | O |

* VERNISÁŽ 2/3/23
* 3/3/23 – 31/12/23

* rommuz.cz
* Bratislavská 67, 602 00 Brno

SRNM

OD ROKU 1991 SPOLEČNĚ S VAMI

Adresa redakce
Romano hangos
a
Společenství Romů
na Moravě
Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz
číslo účtu:
2300661977/2010